

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА
(для бакалаврів)

МАУП

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2013

Підготовлено доцентом кафедри історії та теорії держави і права
І. А. Ковтун та доцентом кафедри історії та теорії держави і права
В. В. Загоруйком

Затверджено на засіданні кафедри історії та теорії держави і права
(протокол № 15 від 25.05.11)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Ковтун І. А., Загоруйко В. В. Навчальна програма дисципліни “Теорія держави і права” (для бакалаврів). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2013. — 30 с.

Програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Теорія держави і права”, варіанти контрольних робіт (для студентів заочної та дистанційної форм навчання), питання для самоконтролю, список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2013
© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2013

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вища юридична освіта традиційно починається з вивчення теорії держави і права — ключової юридичної науки, яка є підґрунтям для вивчення інших юридичних дисциплін. Предметом теорії держави і права є складна і багатоаспектна державно-правова дійсність, загальні й специфічні об'єктивні закономірності її розвитку.

Вивчаючи курс загальної теорії держави і права, необхідно враховувати її фундаментальний характер відносно інших юридичних дисциплін, її визначальне значення. У системі юридичних наук теорія держави і права виконує функцію отримання, оновлення і поглиблення знання про основні закономірності державно-правового середовища, систематизації і збагачення юридичної науки в цілому, а також відповідає за зв'язки юридичної науки з іншими суспільними науками.

Об'єктивні знання, здобуті цією наукою, використовуються галузевими та іншими юридичними науками як вихідні положення. Одним із найважливіших завдань теорії держави і права є надання юридичній науці в цілому єдності, системності, внесення методологічної єдності.

Дисципліна “Теорія держави і права” вивчає загальні закономірності виникнення, розвитку і функціонування державно-правових явищ, глибинну сутність права і держави, їх зв'язок з різноманітними суспільними явищами і процесами. Держава розглядається з точки зору її правового оформлення, а право — в контексті його державного забезпечення, надання йому загальної обов'язковості.

Навчальний курс передбачає ознайомлення з широким колом державознавчих і правознавчих концепцій, які містяться у працях вітчизняних та зарубіжних авторів, досить широке використання даних інших наук (філософії, політології, соціології, історії та ін.). Провідними ідеологічними засадами у вивченні державно-правової сфери виступають ідеї пріоритетності прав і свобод людини і громадянина, правової соціальної держави, панування права і верховенства правового закону, демократії, законності.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
Змістовий модуль I. Загальна теорія держави	
1	Предмет, методи та функції теорії держави і права
2	Походження, соціальна цінність і причини виникнення держави
3	Держава: поняття, ознаки, сутність
4	Функції держави
5	Типологія держави
6	Форми держави
7	Механізм держави
Змістовий модуль II. Основи права	
8	Поняття, сутність та основні функції права
9	Норми права та інші соціальні норми
10	Форми (джерела) права
11	Правотворчість
12	Система права і система законодавства
13	Реалізація норм права
14	Тлумачення норм права
15	Правові відносини
16	Механізм правового регулювання
Змістовий модуль III. Право та суспільство	
17	Співвідношення суспільства, держави і права
18	Правова поведінка та юридична відповідальність
19	Правосвідомість і правова культура
20	Законність і правопорядок
21	Правовий статус особи
22	Правові системи сучасності
Разом годин: 189	

ЗМІСТ
дисципліни
“ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА”

Змістовий модуль І. Загальна теорія держави

Тема 1. Предмет, методи та функції теорії держави і права

Дисципліна “Теорія держави і права” як система знань про основні та загальні закономірності держави і права: її мета і завдання. Характеристика предмета теорії держави і права. Теорія держави і права в системі суспільних наук. Роль і місце теорії держави і права в системі юридичних наук. Особливості науки теорії держави і права. Зв’язок теорії держави і права з суспільною практикою. Значення теорії держави і права в сучасних умовах розвитку нашого суспільства. Поняття, ознаки функції теорії держави і права, їх класифікація і загальна характеристика. Взаємозв’язки і єдність функцій теорії держави і права. Теорія держави і права як навчальна дисципліна, її мета і завдання. Система курсу “Теорія держави і права”.

Література [1–8; 22; 60; 71; 100; 103]

Тема 2. Походження, соціальна цінність і причини виникнення держави

Необхідність дослідження проблем походження держави і права в загальнонауковому і теоретико-правовому аспектах. Загальна характеристика існуючих теорій виникнення держави і права: підстави і причини різноманітності підходів. Основні теорії походження держави і права: теологічна, патріархальна, патримоніальна, органічна, теорія насильства, психологічна, договірна, історико-матеріалістична, іригаційна. Загальна характеристика первісного суспільства: економіка, організація, регулювання. Суспільна влада та соціальні норми у докласовому суспільстві. Східний (азіатський) і західний шляхи виникнення держави. Загальні закономірності виникнення держави і права. Особливості виникнення держав у різних народів світу.

Література [1–8; 50; 103; 112]

Тема 3. Держава: поняття, ознаки, сутність

Держава — складне й історично обумовлене суспільно-політичне явище. Основні підходи до розуміння сутності держави, плюралізм в

розумінні і визначенні держави. Державна влада як основа сутності держави. Співвідношення класового і загальнолюдського в сутності держави. Еволюція сутності і соціального призначення держави. Пошук універсального визначення поняття держави. Розуміння держави в субстанційному, атрибутивному, інституційному і міжнародному аспектах. Основні ознаки держави, що відрізняють її від первісного суспільства та інших суспільних організацій (наявність території, публічної (державної) влади, всеохоплюючий, офіційний, універсальний характер, суверенітет, нерозривний зв'язок з правом). Методи здійснення державної влади (переконання і примус). Економічна, соціальна і морально-ідеологічна основи державної влади. Співвідношення держави і права: методологічні підходи до проблеми.

Література [1–8; 10; 16; 33; 51; 54; 57; 75]

Тема 4. Функції держави

Поняття, значення і об'єктивний характер функцій держави. Співвідношення їх з цілями, завданнями і принципами діяльності держави. Основні характерні риси функцій держави. Конкретно-історична обумовленість функцій держави. Обумовленість функцій держави її сутністю і соціальним призначенням. Класифікація функцій держави. Основні внутрішні функції держави. Основні зовнішні функції держави. Основні додаткові; постійні і тимчасові функції держави. Функції держави і функції окремих його органів. Функціонування держави. Форми здійснення функцій держави: правові і неправові. Методи здійснення функцій держави. Характеристика основних внутрішніх і зовнішніх функцій сучасної української держави. Динаміка функцій держави. Зв'язок і взаємодія функцій держави. Межі діяльності держави. Позитивні та негативні обов'язки держави у практиці Європейського суду з прав людини.

Література [1–8; 16; 33; 57; 66]

Тема 5. Типологія держави

Поняття типу держави. Теоретичні основи і значення типології держави. Необхідність визначення різних типів держав. Типологія як один з найважливіших прийомів і засобів пізнання історичного процесу розвитку держави. Проблеми типології держав. Критерії типології держав: географічний принцип, ідеальний тип, типи розвитку (динамічний і статичний), суспільно-економічна формація, цивілізація. Фактори, що визначають тип держави.

Формаційний підхід: його переваги і недоліки. Особливості держави в рамках одного історичного типу. Наступність у розвитку держави. Характеристика окремих типів держав. Рабовласницька держава. Феодальна держава. Капіталістична держава. Соціалістична держава: ідеал чи реальність? Держава перехідного типу.

Цивілізаційний підхід: його переваги і недоліки. Класифікація цивілізаційних підходів: виділення східних, західних та змішаних держав; стародавніх, середньовічних і сучасних; аграрних, індустріальних і постіндустріальних та ін. Діалектика співвідношення формаційного і цивілізаційного підходів у типології держави.

Література [1–8; 57; 84]

Тема 6. Форми держави

Форма держави як сукупність найбільш значущих її ознак. Співвідношення форми держави і її сутності. Форма правління: поняття, суть, зміст і типологія. Загальна характеристика монархій і республік. Форма державного правління України і її розвиток у сучасних умовах. Співвідношення типу і форми держави. Різноманіття форм правління в межах одного типу держави.

Форма державного устрою, її сутність і види: унітарна, федеративна, і конфедеративна. Складна і проста держава. Унітарна держава, федерація, конфедерація, імперія, їх основні ознаки і особливості. Співдружність і співтовариство. Роль економічних, політичних, національних та інших факторів у виборі форми держави. Державний режим як характеристика форми держави, його співвідношення з формою правління і державним устроєм. Види державних режимів. Демократичний, авторитарний, тоталітарний режими. Тиранія, деспотія, охлократія, олігархія, теократія. Демократичні і недемократичні державні режими. Теоретичні аспекти форми держави України (форма державного правління, форма державного устрою, тип державно-політичного режиму) за Конституцією України 1996 р.

Література [1–8; 18; 31; 40; 57; 67; 85; 117; 118; 122; 127]

Тема 7. Механізм держави

Поняття і призначення механізму держави. Його роль у здійсненні функцій і завдань держави. Широке і вузьке розуміння механізму держави. Співвідношення механізму держави і її апарату. Поняття державного апарату. Структура державного апарату. Принципи організації та діяльності державного апарату. Поняття і ознаки державних

органів. Їх система і класифікація. Проблема поділу влади на законодавчу, виконавчу і судову. Правоохоронні і “силові” органи держави (міліція, податкова поліція, прокуратура, служба безпеки, розвідка). Органи держави і органи місцевого самоврядування: їх співвідношення. Державна служба. Державний службовець і посадова особа. Вимоги до державного апарату та основні засади його діяльності в умовах демократичної, правової, соціальної держави. Гарантії діяльності органів державної влади. Проблеми удосконалення організації і діяльності механізму української держави.

Література [1–8; 16; 33; 44; 120; 125]

Змістовий модуль II. Основи права

Тема 8. Поняття, сутність та основні функції права

Основні підходи до розкриття сутності права. Проблеми походження права. Регулювання суспільних відносин в період первісно-общинного ладу. Обряди, ритуали, табу, звичаї. Причини, умови та закономірності виникнення права. Загальні питання праворозуміння і його значення для практичної діяльності. Поняття праворозуміння. Суб'єкт праворозуміння, об'єкт і зміст праворозуміння. Розуміння права у світовій і вітчизняній юриспруденції. Теорія юридичного позитивізму. Нормативістська теорія права. Соціологічна теорія права. Психологічна теорія права. Теорія природного права. Інтегративний підхід до розуміння сутності права. Поняття типу права. Історичні типи права: рабовласницьке, феодальне, буржуазне, соціалістичне. Основні функції права.

Література [1–8; 12; 13; 30; 32; 43; 101; 103; 119]

Тема 9. Норми права та інші соціальні норми

Поняття, ознаки, функції і види соціальних норм. Соціальні і технічні норми, їх взаємозв'язок. Техніко-юридичні норми. Історична обумовленість соціальних норм. Економічні норми; політичні норми; корпоративні норми; релігійні норми; норми моралі; норми права; норми-звичаї; нетипові норми права; норми-приписи; технічні норми; лінгвістичні норми. Нормативність як одна з провідних характеристик права. Поняття і суть норми права. Місце норм права в системі соціальних норм. Ознаки правових норм, що відрізняють їх від інших норм регулювання суспільно значимої поведінки.

Поняття, суть і підстави класифікації правових норм. Класифікація норм права за суб'єктами видання; за соціальним призначенням; за об'єктом; за методом правового регулювання; за сферою дії та ін. Види правових норм: установчі (норми-принципи), охоронні (норми-заборони), забезпечувальні (норми-гарантії), регулятивні (норми-правила поведінки), декларативні (норми-оголошення), дефінітивні (норми-визначення), колізійні (норми-арбітри), оперативні (норми-інструменти).

Поняття структури правової норми. Логічна обумовленість будови правових норм. “Ідеальна” трьохелементна конструкція правової норми. Особливості будови регулятивних і охоронних правових норм. Класифікація структурних елементів норми права за ступенем визначеності і складу. Поняття, ознаки і види гіпотез правових норм. Поняття, зміст і види диспозиції. Поняття, види і призначення санкцій правових норм. Способи (форми) викладу норм права в статтях нормативно-правового акту.

Література [1–9; 12; 88]

Тема 10. Форми (джерела) права

Формальна визначеність як одна з найважливіших властивостей права. Проблеми визначення форм і джерел права, існуючі підходи. Співвідношення поняття “форма” та “джерело” права. Поняття юридичних форм (джерел) права, їх співвідношення. Основні види форм (джерел) права. Поняття і ознаки нормативно-правового акту як форми (джерела) права. Поняття і суть судового (адміністративного) прецеденту. Правовий звичай як форма (джерело) права, його сутність. Принципи і норми міжнародного права як джерела права в сучасному світі. Поняття і суть нормативного договору як форми (джерела) права. Особливості джерел права сучасних правових систем. Основні форми (джерела) права в Україні. Прецедентна практика Європейського суду з прав людини як джерело права України.

Література [1–8; 12; 16; 23; 32; 34; 73; 102; 107; 119; 126; 129]

Тема 11. Правотворчість

Правоутворення, правотворчість і нормотворчість: поняття і співвідношення. Зміст і цілі правотворчості, її призначення в суспільстві. Роль держави в утворенні правових норм. Співвідношення право-

творчості і нормотворчості. Об'єктивне і суб'єктивне у праві. Принципи правотворчості: гуманізм, демократизм, науковість та ін. Суб'єкти правотворчості. Правотворчість як процес. Стадії (етапи) правотворчого процесу. Види правотворчості: відомча, делегована, санкціонована, локальна правотворчість. Забезпечення правотворчої діяльності. Проблеми оптимізації правотворчої діяльності. Поняття юридичної техніки. Правила і прийоми юридичної техніки (правила зовнішнього оформлення юридичних документів; їх змісту і структури; викладення). Облік юридичних документів. Юридична термінологія і юридичні конструкції. Юридичні стиль і мова, вимоги щодо них.

Література [1–8; 21; 39]

Тема 12. Система права і система законодавства

Системність як одна з визначальних характеристик права. Поняття і зміст системи права, її відмінність від правової системи. Структура системи права та її складові елементи — галузі, підгалузі та інститути. Предмет і метод правового регулювання як підстави побудови системи права. Поняття галузі права. Загальна характеристика галузей права. Інститут права: поняття і види. Галузевий і міжгалузевий інститут права. Співвідношення міжнародного і національного права. Система права України і міжнародне право. Співвідношення матеріального і процесуального права. Співвідношення публічного і приватного права.

Термін “законодавство” у вузькому і широкому розумінні. Поняття системи законодавства. Співвідношення системи права і системи законодавства. Система законодавства як формальне вираження системи права. Будова системи законодавства: горизонтальна (галузева) та вертикальна (ієрархічна). Поняття її ознаки нормативно-правового акта як складового елементу системи законодавства. Класифікація нормативно-правових актів. Чинність нормативно-правових актів в часі, просторі і за колом осіб. Поняття, зміст, призначення і принципи систематизації нормативно-правових актів. Облік нормативних актів. Основні види систематизації нормативно-правових актів: інкорпорація, консолідація, кодифікація. Проблеми систематизації українського законодавства.

Література [1–9; 23; 24; 42; 47; 63; 82; 83; 87; 94; 99; 109; 126]

Тема 13. Реалізація норм права. Правозастосування

Поняття й основні форми реалізації норм права. Правове регулювання і правореалізація: співвідношення і взаємодія. Поняття і суть ре-

алізації права як кінцевої мети правового регулювання. Забезпеченість державою як підстава підвищеної здатності права до реалізації. Необхідність врахування багатоплановості змісту права з точки зору його природного і позитивного, об'єктивного і суб'єктивного характеру при вивченні реалізації права. Особливості правореалізації в сучасних правових системах. Форми безпосередньої правореалізації: виконання, дотримання і використання. Поняття механізму правореалізації.

Поняття й основні ознаки правозастосування як особливої форми реалізації норм права. Підстави і необхідність правозастосування. Види правозастосування (оперативно-виконавче і правоохоронне). Форми здійснення правозастосування. Суб'єкти правозастосування. Принципи правозастосування. Стадії процесу правозастосування (аналіз фактичних обставин справи, вибір і тлумачення норми права, кваліфікація, прийняття рішення по справі). Умови і юридичні гарантії законного і обґрунтованого застосування права. Правозастосовчий акт як результат правозастосування: його поняття, ознаки і відмінності від нормативно-правового акта. Види правозастосовчих актів. Прогалини у праві і способи їх подолання. Аналогія права і аналогія закону. Субсидіарне застосування норм права.

Література [1–9; 15; 25; 52; 65; 70; 86; 105; 106]

Тема 14. Тлумачення норм права

Поняття і загальна характеристика тлумачення права. Основні способи (методи) тлумачення права: філологічний (текстовий, граматичний, мовний), систематичний, історико-політичний (в тому числі історико-порівняльний), логічний, спеціально-юридичний. Види тлумачення норм права: буквальне, поширене і обмежене, офіційне (казуальне і нормативне), неофіційне, нормативне (автентичне, делеговане). Акт офіційного тлумачення норм права. Ознаки акту тлумачення норм права. Види актів тлумачення норм права.

Література [1–8; 52; 86]

Тема 15. Правові відносини

Характеристика суспільних відносин, які набувають правового характеру, і підстави його набуття. Соціологічні аспекти праворозуміння. Поняття і основні ознаки правових відносин. Структура правових відносин та її елементи (суб'єкти, об'єкти, юридичні факти та їх взаємодія). Суб'єктивні права та юридичні обов'язки учасників

як юридичний зміст правових відносин. Класифікація правових відносин.

Поняття суб'єкта правових відносин. Види суб'єктів правових відносин. Правосуб'єктність як підстава участі суб'єкта у правових відносинах. Структура правосуб'єктності фізичних осіб. Поняття і суть правоздатності. Поняття дієздатності і її співвідношення з правоздатністю. Дієздатність в основних правових галузях. Поняття деліктоздатності. Особливості правосуб'єктності юридичних осіб.

Поняття об'єктів правових відносин, їх роль і місце в правових відносинах. Класифікація об'єктів правових відносин. Поняття, ознаки і суть юридичних фактів. Призначення юридичних фактів у правових відносинах. Класифікація юридичних фактів. Складні юридичні факти і фактичні склади. Конкретизація юридичних фактів. Проблема вибору юридичних фактів. Юридичні факти і соціальні ситуації. Фактичні системи. Презумпції як різновид юридичних фактів.

Література [1–8; 15; 30; 69; 79; 98]

Тема 16. Механізм правового регулювання

Необхідність і закономірність соціальної регламентації суспільних відносин. Право в системі соціального нормативного регулювання. Дія права. Поняття правового регулювання і його різниця від правового впливу. Поняття правового впливу та його види: інформаційний, логічний, виховний, соціальний. Правовий вплив і правове регулювання: їх співвідношення. Предмет, методи, способи, види і типи правового регулювання. Засоби правового регулювання. Стимули і обмеження як специфічні інформаційно-психологічні засоби правового регулювання: їх поняття і природа. Поняття правових режимів. Співвідношення стимулів і обмежень в різних правових режимах.

Поняття і характеристика основних стадій правового регулювання. Механізм правового регулювання, існуючі підходи до розкриття його сутності, елементного складу і функціонування. Поняття і суть механізму правового регулювання. Характеристика структури механізму правового регулювання. Проблеми ефективності права і правового регулювання. Вдосконалення механізму правового регулювання в сучасній Україні.

Література [1–9; 31; 40; 47; 67; 68; 110; 111; 127]

Змістовий модуль III. Право та суспільство

Тема 17. Співвідношення суспільства, держави і права

Юридично-теоретичне осмислення взаємозв'язку суспільства, особи, права і держави, його необхідність і специфіка. Поняття суспільства, значення його організації. Суспільство: його структура, соціальні і політичні інститути, соціальне регулювання. Обумовленість соціальної організації, соціальної влади і соціального регулювання. Суспільство, політика і влада. Політична і неполітична влада. Політична система суспільства, її структура і основні функції. Суб'єкти політичної системи. Місце держави в політичній системі. Співвідношення суспільства і держави. Суспільство і право. Людина, держава і право: їх співвідношення та методологічні підходи до розв'язання цієї проблеми. Політична організація суспільства і громадянське суспільство. Поняття, суть і структура громадянського суспільства. Характер співвідношення і взаємозв'язків громадянського суспільства і держави як критерій цивілізованості держави.

Література [1–8; 13; 29; 37; 47; 58; 89; 114; 124; 128]

Тема 18. Правова поведінка та юридична відповідальність

Поведінка особи і право. Поведінка у правовій сфері як безпосередній об'єкт правового регулювання. Поняття правової поведінки та її основні ознаки. Критерії класифікації правової поведінки (відповідність правовим нормам, соціальна значущість, юридичні наслідки). Поняття правового вчинку. Склад правового вчинку (суб'єкт, суб'єктивна сторона, об'єкт, об'єктивна сторона). Поняття, ознаки і суть правомірної поведінки. Правомірна поведінка як мета державно-правового регулювання. Види правомірної поведінки (класифікація за суб'єктами, суб'єктивною стороною, об'єктивною стороною, формою реалізації норм права). Стимулювання правомірної поведінки.

Правопорушення як соціальний і правовий антипод правомірної поведінки. Поняття і ознаки правопорушення. Суспільна шкідливість і небезпечність; протиправність; негативні юридичні наслідки як основні ознаки правопорушення. Юридичний склад правопорушення як сукупність його суб'єктивних і об'єктивних характеристик. Види правопорушень. Поняття і ознаки злочину. Поняття і види проступків, їх характеристика. Соціальні причини правопорушень. Шляхи і засоби попередження правопорушень. Об'єктивно протиправне діяння. Зловживання правом.

Методологічні проблеми дослідження відповідальності. Основні підходи до розуміння сутності юридичної відповідальності. Ідея позитивної (перспективної) правової відповідальності та її недоліки. Проблеми розмежування загальної теорії юридичної відповідальності і теорії відповідальності галузевих юридичних наук. Проблеми розмежування “матеріальної” і “процесуальної” юридичної відповідальності.

Поняття і ознаки юридичної відповідальності. Мета, завдання і функції юридичної відповідальності. Принципи юридичної відповідальності. Поняття і зміст підстав юридичної відповідальності. Порядок покладання юридичної відповідальності. Юридична відповідальність і державний примус, питання їх співвідношення. Підстави звільнення від юридичної відповідальності. Класифікація юридичної відповідальності за галузевою ознакою (кримінальна, адміністративна, цивільна, дисциплінарна). Класифікація юридичної відповідальності за характером санкцій (штрафна і правовідновлювальна). Юридична відповідальність в системі юридичних категорій. Співвідношення юридичної відповідальності та інших заходів державного примусу.

Література [1–9; 11; 15; 20; 28; 46; 53; 64; 116; 131]

Тема 19. Правосвідомість і правова культура

Психологічні аспекти розуміння сутності і соціального призначення права. Право і суспільна свідомість. Місце і роль правосвідомості в системі форм суспільної свідомості (політичної, економічної, моральної, релігійної та ін.). Поняття правової свідомості. Структура правової свідомості, її раціональні, емоційні й поведінкові компоненти. Правова психологія і правова ідеологія. Функції правосвідомості (пізнавальна, оціночна і регулятивна) та їх практична реалізація. Класифікація правосвідомості: за суб'єктами (індивідуальна і колективна); за рівнем відображення правової дійсності (повсякденна, професійна і теоретична). Взаємодія права і правосвідомості. Роль правосвідомості у правотворчому і правореалізаційному процесах.

Поняття, основні характеристики і функції правової культури. Структура правової культури суспільства і окремої особистості. Рівень розвитку правової культури суспільства. Поняття, джерела і форми вираження правового нігілізму. Поняття, причини і наслідки правового ідеалізму. Правове виховання як основний засіб цілеспря-

мованого формування правової культури особистості: поняття, форми й методи здійснення.

Література [1–8; 14; 19; 26; 34; 38; 41; 62; 78; 90; 93; 104; 115; 123]

Тема 20. Законність і правопорядок

Існуючі підходи до визначення сутності законності. Розуміння законності у правовій державі. Поняття і зміст законності. Суб'єкти законності. Основні вимоги законності. Принципи законності. Законність і законодавство. Забезпечення охорони і захисту законності. Гарантії законності: поняття, система і форми реалізації. Загальні і спеціальні гарантії законності. Поняття конституційної законності та її зміст. Права людини і законність. Зміцнення законності як умова створення правової держави.

Різноманіття підходів до правопорядку. Поняття і ознаки правопорядку. Матеріальний, політичний і юридичний зміст правопорядку. Поняття форми правопорядку. Єдність змісту і форми правопорядку. Принципи правопорядку. Структура правопорядку. Класифікація рівнів правопорядку (за масштабністю; за обсягом; за характером суспільних відносин та ін.). Функції правопорядку. Правопорядок і громадський порядок. Тенденції розвитку правопорядку. Співвідношення законності і правопорядку. Роль законності і правопорядку в житті суспільства. Проблеми і шляхи зміцнення законності і правопорядку. Поняття і види дисципліни.

Література [1–8; 39; 48; 49; 71; 82]

Тема 21. Правовий статус особи

До питання співвідношення інтересів суспільства, держави і особистості. Права людини як критерій цивілізованості держави і суспільства. “Людина”, “особистість”, “громадянин”: співвідношення понять. Поняття і еволюція прав людини. Правовий статус особи як категорія, що дає можливість системно розглядати права, свободи і обов'язки людини і громадянина. Види правових статусів. Права людини як головний елемент правового статусу, їх класифікація (права людини і права громадянина; “покоління” прав людини; класифікація прав за об'єктом). Права людини і громадянина: природний і позитивний аспекти. Поняття і суть обов'язків, співвідношення прав і обов'язків у структурі правового статусу особи.

Поняття забезпечення прав і свобод особи, його структура та механізм. Поняття гарантій прав і свобод особи та їх класифікація. Понят-

тя реалізації, охорони і захисту прав і свобод особи, їх форми і види. Характеристика юридичних, інституційних і організаційних гарантій прав і свобод особи. Загальносоціальні умови забезпечення прав і свобод особи як сукупність соціально-економічних, політичних, культурних та інших чинників їх практичної реалізації. Співвідношення правового і фактичного статусу особи в суспільстві, шляхи подолання невідповідності.

Література [1–8; 25; 29; 45; 59; 89; 91; 92; 96; 97; 108; 113]

Тема 22. Правові системи сучасності

Поняття, зміст і структура правової системи. Розмежування термінів “система права” і “правова система”. Типологія правових систем. Порівняльне правознавство як напрям юридичної науки і метод дослідження. Виникнення та основні школи порівняльного правознавства. Романо-германська правова система та її основні характеристики (система, форми (джерела) права, юридична практика, правова ідеологія). Структура і джерела англосаксонської правової системи. Загальна характеристика мусульманського і традиційного права.

Історичні і соціально-культурні витоки правової системи України. Особливості правової системи України. Форми (джерела) права в Україні. Становлення і розвиток правової системи України. Основні напрями вдосконалення організації і функціонування правової системи України. Місце і роль української держави у правовій системі. Основні принципи держави Україна та їх конституційне закріплення. Завдання розвитку держави і права України на сучасному етапі. Характеристика сучасного світового правопорядку.

Література [1–8; 17; 23; 27; 34; 49; 55; 76; 87; 95; 109]

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Варіант 1

1. Теорія держави і права в системі суспільних наук.
2. Поняття і суть нормативного договору як форми (джерела) права.
3. Співвідношення правової і соціальної держави.

Варіант 2

1. Державно-політичний режим: його поняття, суть і види.
2. Поняття права і його сутнісні характеристики.
3. Поняття і види юридичних фактів.

Варіант 3

1. Місце і роль законодавчої влади в механізмі держави.
2. Поняття суб'єкта правових відносин.
3. Класифікація сучасних концепцій держави та їх розвиток.

Варіант 4

1. Принцип пріоритетності прав і свобод людини і громадянина як ознака правової держави.
2. Співвідношення правової і соціальної держави.
3. Поняття і характеристика основних стадій правового регулювання.

Варіант 5

1. “Широкий” і “вузький” підхід до механізму держави.
2. Поняття і суть судового (адміністративного) прецеденту.
3. Механізм держави.

Варіант 6

1. Політична система суспільства та її структура.
2. Поняття функцій права, їх система і класифікація.
3. Романо-германська правова система та її основні характеристики.

Варіант 7

1. Зв'язок теорії держави і права з суспільною практикою.
2. Стадії (етапи) правотворчого процесу.
3. Принципи правотворчості.

Варіант 8

1. Поняття і структура громадянського суспільства.
2. Поняття, ознаки і види гіпотез правових норм.
3. Поняття і основні характеристики правової держави.

Варіант 9

1. Методологія теорії держави і права.
2. Поняття і ознаки норми права.
3. Поняття і структура правового статусу особи.

Варіант 10

1. Взаємозв'язок предмета і методу теорії держави і права.
2. Поняття правового регулювання.
3. Характеристика тоталітарного режиму.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Теорія держави і права в системі суспільних наук.
2. Поняття права і його сутнісні ознаки.
3. Поняття і види об'єктів правових відносин.
4. Теорія держави і права в системі юридичних наук.
5. Співвідношення об'єктивного та суб'єктивного права.
6. Форми безпосередньої реалізації правових норм (дотримання, виконання і використання).
7. Наукові методи дослідження держави і права.
8. Співвідношення держави і права.
9. Поняття правозастосування і його стадії.
10. Основні функції теорії держави і права.
11. Співвідношення позитивного і природного права.
12. Порівняльна характеристика правозастосовчого та нормативно-правового актів.
13. Взаємодія юридичної науки і юридичної практики.
14. Спеціально-юридичні принципи права та їх види.
15. Поняття правової поведінки.
16. Основні напрями вдосконалення юридичної практики.
17. Регулятивно-статична і регулятивно-динамічна функції права, їх співвідношення.
18. Юридичний склад правопорушення.
19. Поняття і ознаки державної влади.
20. Охоронна функція права і її практичне втілення.
21. Види правопорушень, їх характеристика.
22. Співвідношення політичної і державної влади.
23. Імперативний метод правового регулювання.
24. Шляхи і засоби попередження правопорушень.
25. Політична система суспільства та її структура.
26. Диспозитивний (автономний) метод правового регулювання.
27. Поняття й ознаки юридичної відповідальності.
28. Поняття і структура громадянського суспільства.
29. Механізм правового регулювання, його структура.
30. Функції юридичної відповідальності.
31. Загальна характеристика теорій виникнення держави і права.
32. Поняття і види соціальних норм. Місце норм права в системі соціальних норм.
33. Поняття і принципи юридичної відповідальності.

34. Причини виникнення держави і права.
35. Поняття і ознаки норми права.
36. Класифікація юридичної відповідальності за галузевою ознакою.
37. Шляхи виникнення держави.
38. Класифікація правових норм.
39. Співвідношення юридичної відповідальності з іншими формами соціальної відповідальності.
40. Публічна і політична влада як характеристики держави.
41. Трьохелементна будова правової норми та її відображення в нормативно-правовому акті.
42. Поняття і структура правової свідомості.
43. Поняття державного суверенітету.
44. Співвідношення поняття “форма” та “джерело” права.
45. Поняття і шляхи подолання правового нігілізму.
46. Територіальне поширення державної влади як ознака держави.
47. Основні особливості форм (джерел) права сучасних правових систем.
48. Поняття, зміст і принципи законності.
49. Поняття функцій держави та їх суспільне значення.
50. Поняття і ознаки нормативно-правового акта.
51. Поняття правопорядку, його співвідношення із законністю.
52. Класифікація функцій держави, форми і методи їх здійснення.
53. Поняття судового (адміністративного) прецеденту.
54. Шляхи зміцнення законності і правопорядку.
55. Характеристика рабовласницької держави.
56. Правовий звичай як форма (джерело) права, його сутність.
57. Гарантії законності і правопорядку.
58. Характеристика феодальної держави.
59. Нормативний договір як форма (джерело) права.
60. Поняття і види юридичної практики.
61. Характеристика капіталістичної держави.
62. Принципи правотворчості.
63. Поняття юридичного процесу і його види.
64. Форма державного правління та її види.
65. Система права і її структура.
66. Роль держави в забезпеченні прав і свобод людини і громадянина.
67. Поняття і структура державного апарату.

68. Комплексні утворення в системі права (міжгалузеві комплекси і комплексні інститути).
69. Форма державного устрою, її види.
70. Співвідношення системи права і правової системи.
71. Права людини і їх класифікація.
72. Державно-політичний режим: його поняття, суть і види.
73. Поняття і види галузей права.
74. Співвідношення національного і міжнародного права у сфері прав людини.
75. Поняття і види правових систем сучасності.
76. Поняття і види державних органів.
77. Співвідношення системи права і системи законодавства.
78. Порівняльне правознавство як напрям юридичної науки.
79. Еволюція вчення про правову державу.
80. Поняття й основні ознаки правових відносин.
81. Романо-германська правова система та її основні характеристики.
82. Принцип поділу влади як організаційна характеристика правової держави.
83. Класифікація правових відносин.
84. Структура і джерела англосаксонської правової системи.
85. Права людини в соціально-правовій державі.
86. Поняття дієздатності і її співвідношення з правоздатністю.
87. Загальна характеристика релігійної і звичаєвої правової системи.
88. Поняття соціально-правової держави та її призначення.
89. Особливості правосуб'єктності органів державної влади і їх посадових осіб.
90. Система процесуального права, його співвідношення з матеріальним правом.

МАУП

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові акти

1. Конституція України. — К., 1996.
2. Кодекси України.
3. Закони України.

Основна

4. Котюк В. О. Загальна теорія держави і права: Навч. посіб. — К.: Атіка, 2005.
5. Морозова Л. А. Теория государства и права. — М., 2004.
6. Скакун О. Ф. Теория держави і права: Підручник. — 2-ге вид. — Харків, 2005.
7. Теория государства и права: Курс лекций/ Под ред. Н. И. Матузова и А. В. Малько. — М., 2005.
8. Теорія держави і права. Академічний курс: Підручник/ За ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. — К.: Юрінком Інтер, 2006.

Додаткова

9. *Адміністративно-правове* регулювання механізму примусових заходів виконавчого провадження: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Б. М. Гук; Акад. упр. М-ва внутр. справ. — К., 2010. — 20 с.
10. *Адміністративний* примус в правоохоронній діяльності міліції в Україні: Автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / А. Т. Комзюк; Нац. ун-т внутр. справ. — Х., 2002. — 37 с.
11. *Аземша І. Б.* Юридична відповідальність: сучасні погляди, дискусії та концепції // Часопис Київ. ун-ту права. — № 2. — 2010. — С. 54–57.
12. *Алимжан К. А.* Вопросы теории обычного права. — Алматы: Изд. центр Обществ. фонда “Интерлигал”, 2003. — 319 с.
13. *Балаклицький І. І.* Загальні принципи права, як сутнісні його характеристики // Держава і право. — 2009. — Вип. 45. — С. 71–77.
14. *Береза С. В.* Правовий всеобуч як передумова формування правової культури в сучасному демократичному суспільстві // Часопис Київ. ун-ту права. — № 3. — 2009. — С. 19–25.
15. *Бігун В. С.* Правосуддя, як форма здійснення судової влади народом. Анулювання закону судом присяжних // Держава і право. — 2010. — Вип. 47. — С. 26–33.

16. *Бытие* власти / В. Г. Бачихин // Культура народов Причерноморья. — 2005. — № 74. — Т. 2. — С. 74–77.
17. *Богініч О. Л.* Релігійні норми в системі нормативного регулювання суспільних відносин // *Держава і право.* — 2010. — Вип. 47. — С. 21–26.
18. *Богушова І. В.* Концептуальні засади розуміння сутності форми держави // *Часопис Київ. ун-ту права.* — № 3. — 2010. — С. 31–36.
19. *Бурдоносова М. А.* Правовий нігілізм, як форма деформації правової свідомості населення // *Держава і право.* — 2009. — Вип. 45. — С. 54–60.
20. *Васецький В. Ю.* Забезпечення прав та свобод людини і громадянина в демократичному суспільстві (на прикладі удосконалення інституту юридичної відповідальності) // *Київ. ун-ту права.* — № 2. — 2009. — С. 16–21.
21. *Венгеров А. Б.* Теория государства и права. — М.: Омега-Л, 2004. — 607 с.
22. *Взаємозв'язки філософії права та загальної теорії права* // Проблеми філософії права. — К., 2003.
23. *Взаємодія міжнародного права з внутрішнім правом України* / За ред. В. Н. Денисова. — К., 2006.
24. *Вишняков В. Г.* Право и межгосударственные объединения. — СПб.: Юрид. центр “Пресс”, 2003. — 575 с.
25. *Волкова О. М.* Співвідношення категорій природного та позитивного права: сучасні погляди та концепції // *Часопис Київ. ун-ту права.* — № 4. — 2009. — С. 59–65.
26. *Волковицька Н. О.* Проблеми деформації правової свідомості і розвиток демократії в Україні // *Держава і право.* — 2009. — Вип. 46. — С. 64–70.
27. *Гелей С. Д., Рутар С. М.* Політико-правові системи світу: Навч. посіб. — К., 2006.
28. *Горлач М. Ю.* Реализация юридической ответственности: вопросы теории и практики. — Орел: Орлов. юрид. ин-т., 2003. — 115 с.
29. *Горленко В. В.* Вплив держави на формування українського громадянського суспільства // *Часопис Київ. ун-ту права.* — № 3. — 2010. — С. 36–39.
30. *Гриценко Г. Д.* Правопонимание: антропологические и социокультурные аспекты. — Ставрополь: Изд-во Ставрополь. гос. ун-та, 2002. — 227 с.

31. *Громыко А. Л.* Политические режимы: сущность, исторические формы и реальная практика. — М.: Прометей, 2003. — 253 с.
32. *Грязнов Д. Г.* Соотношение категорий обычного права и правового обычая в юридической науке. — М.: Ставропольсервисшкола, 2003. — 207 с.
33. *Гурлев А. В.* Социальное государство и общество. — СПб: Сев. Звезда, 2002. — 126 с.
34. *Давид Р.* Основные правовые системы современности. — М., 2003.
35. *Давыдова М. Л.* Нормативно-правовое предписание в теории права. — Волгоград: Изд-во ВолГУ, 2003. — 214 с.
36. *Демічева В. В.* Правова культура: теоретичний аналіз та практичний вимір // Держава і право. — 2009. — Вип. 45. — С. 38–42.
37. *Державне управління в системі владно-партійної взаємодії:* Автореф. дис... канд. наук з держ. упр.: 25.00.01 / В. В. Баштанник; Укр. акад. держ. упр. при Президентові України. — К., 2002. — 20 с.
38. *Дзвобань О. П.* Передумови та сенс правового нігілізму// Вісн. Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. — 2009. — № 1–47. — С. 42–50.
39. *Дроботова Т. Б.* Забезпечення принципів правової держави і розвиток державно-правового режиму в Україні//Держава і право. — 2009. — Вип. 46. — С. 77–82.
40. *Дроботова Т. Б.* Проблеми типологізації державно-правових режимів: теорія і методологія // Держава і право. — 2010. — Вип. 48. — С. 36–44.
41. *Дручек О. В.* Правовий нігілізм сучасної молоді: причини та форми прояву // Держава і право. — 2009. — Вип. 46. — С. 19–25.
42. *Дудченко В. В.* Загальні принципи кодифікації // Наук. пр. Одеської нац. юрид. академії. — 2009. — Т. VIII. — С. 72–81.
43. *Дудченко В. В.* Природне право та історія (за вченням Лео Штрауса) // Держава і право. — 2010. — Вип. 47. — С. 90.
44. *Забезпечення ефективності державного управління на засадах демократичного врядування:* Автореф. дис. ... д-ра наук з держ. упр.: 25.00.02 / Л. Л. Приходченко; Класич. приват. ун-т. — Запоріжжя, 2010. — 36 с.
45. *Загально-теоретичні засади правового статусу суб'єкта права:* Автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / І. С. Окунев; Ін-т законодавства ВР України. — К., 2010. — 20 с.

46. *Зайцева С. Г.* “Злоупотребление правом” как правовая категория и как компонент нормативной системы законодательства Российской Федерации. — Рязань: Поверенный, 2002. — 150 с.
47. *Зайчук О. В., Оніщенко Н. М.* Правове регулювання та правовий вплив: взаємозумовленість та відмінність законодавства України. Проблеми та перспективи розвитку. — Вип. 6. — К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2005.
48. *Законність у правозастосовній діяльності: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Л. В. Мелех; Львів. держ. ун-т внутр. справ.* — Л., 2010. — 20 с.
49. *Заморська Л. І.* Конституційно-правові норми, як специфічний вид правових норм у сучасній теорії права // *Держава і право.* — 2010. — Вип. 48. — С. 3–9.
50. *Зарицкий А. В.* Теория насилия в происхождении и существовании государства (теоретико-правовой аспект). — М.: Налоговый вест., 2002. — 231 с.
51. *Зварич Р. В.* Національний суверенітет, як ознака національної держави // *Держава і право.* — 2010. — Вип. 47. — С. 50–55.
52. *Зубенко А. В.* Співвідношення та взаємодія актів тлумачення норм права з правозастосовними та нормативно-правовими актами // *Держава і право.* — 2009. — Вип. 45. — С. 82–86.
53. *Иванов А. А.* Правонарушение и юридическая ответственность. Теория и законодательная практика: Учеб. пособие. — М.: Юнити, 2004. — 120 с.
54. *Селіванов А.* Суверенітет народу і його забезпечення публічною владою // *Право України.* — 2009. — № 11. — С. 66–73.
55. *Скакун О. Ф.* Верховенство права, как принцип интеграции правовых систем в современном мире // *Наук. пр. Одеської нац. юрид. акад.* — 2009. — Т. VIII. — С. 35–45.
56. *Скрипнюк О. В.* Ідея правової держави: теоретико-правова модель і практична реалізація. — К., 2004.
57. *Соколова Р. И., Сиридонова В. И.* Государство в современном мире. — М., 2003. — 250 с.
58. *Соловьев О. М.* Политические институты: Учеб. пособие. — СПб.: Изд-во С.-Петербург. ун-та, 2003. — 145 с.
59. *Старик А. М.* Правовий статус особистості в сучасному світі // *Часопис Київ. ун-ту права.* — № 3. — 2010. — С. 61–66.

60. *Кельман С. С.* Методологічне значення і предмет загальної теорії держави і права // Держава і право. — 2009. — Вип. 44. — С. 44–50.
61. *Керимов Д. А.* Методология права. Предмет, функции, проблемы философии права. — М.: Изд-во Современ. гуманитар. ун-та, 2003. — 520 с.
62. *Клімова Г. П.* Правове виховання громадян України в сучасних умовах // Вісник Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. — 2009. — № 1–47. — С. 108–114.
63. *Кодифікація законодавства України: поняття, особливості, види: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Є. А. Гетьман; Харк. нац. ун-т внутр. справ. — Х., 2010. — 20 с.*
64. *Кожевников О. А.* Юридическая ответственность в системе права. — Тольятти: ВУИТ, 2003. — 124 с.
65. *Колотова О. В.* Відмежування аналогії закону від суміжних правових явищ // Держава і право. — 2009. — Вип. 45. — С. 119–126.
66. *Комарницький Д. С.* Функціональна особливість сучасної держави: захист прав, свобод та законних інтересів людини // Держава і право. — 2009. — Вип. 46. — С. 52–57.
67. *Коссе Д. Д.* Значення та сутність правового режиму в правовій системі України // Часопис Київ. ун-ту права. — № 2. — 2010. — С. 25–29.
68. *Коссе Д. Д.* Правовий режим та механізм правового регулювання: ознаки та співвідношення // Держава і право. — 2009. — Вип. 44. — С. 25–31.
69. *Костюк В. Л.* Проблеми визначення правосуб'єктності у загальній теорії права // Держава і право. — 2009. — Вип. 44. — С. 14–19.
70. *Костюк Н. П.* Особливості стадій правозастосування // Держава і право. — 2009. — Вип. 44. — С. 70–76.
71. *Кравчук М. В.* Теорія держави і права: Навч.-метод. матеріали для студ. юрид. ін-ту спец. 7. 060 101 — “Правознавство”. — Тернопіль, 2003. — 100 с.
72. *Крижанівський А. Ф.* Сучасний правопорядок: доктринальне і прикладне бачення у вітчизняній юриспруденції // Наук. пр. Одеської нац. юрид. акад. — 2009. — Т. VII. — С. 83–94.
73. *Кудашкин В. В.* Правовое регулирование международных частных отношений. — СПб.: Юрид. центр пресс, 2004. — 376 с.
74. *Кунев Ю.* Методологія дослідження державно-правових явищ як актуальна проблема // Право України. — 2009. — № 11. — С. 118–124.

75. *Куян І.* До питання про публічність і суверенність державної влади // *Право України.* — 2009. — № 11. — С. 52–58.
76. *Лаба О. В.* Основні риси сучасної правової системи України // *Часопис Київ. ун-ту права.* — № 1. — 2010. — С. 33–39.
77. *Латшин И. С.* Диспозитивные нормы права. — Н. Новгород: Нижегород. акад. МВД России, 2002. — 132 с.
78. *Лазур Я. В.* Деякі аспекти розвитку правосвідомості в контексті забезпечення реалізації прав і свобод громадян в публічному управлінні // *Держава і право.* — 2010. — Вип. 47. — С. 42–45.
79. *Львова О. Л.* Сучасне праворозуміння у світлі ціннісних орієнтацій права // *Держава і право.* — 2009. — Вип. 45. — С. 42–49.
80. *Максимюк О. Д.* Гуманізм, як складова принципу невідворотності юридичної відповідальності // *Держава і право.* — 2010. — Вип. 47. — С. 61–66.
81. *Марченко М. Н.* Теоретико-методологические проблемы права. — М: Зерцало, 2007. — 392 с.
82. *Мельник В. П.* Поняття та ознаки законодавства: проблеми, підходи, напрями рішення // *Держава і право.* — 2009. — Вип. 44. — С. 50–54.
83. *Михайлов О. В.* Систематизация нормативно-правовых актов как способ их совершенствования. — М.: Изд-во Рос. гос. торгово-экон. ун-та, 2003. — 112 с.
84. *Міма І. В.* Деякі аспекти визначення типу держави залежно від місця релігійних норм у правовій системі країни // *Держава і право.* — 2009. — Вип. 44. — С. 19–25.
85. *Мищук В. В.* Види унітарних держав: проблеми класифікації // *Часопис Київ. ун-ту права.* — № 3. — 2010. — С. 48–52.
86. *Молибога М. П.* Тлумачення норм права: сутнісні характеристики // *Часопис Київ. ун-ту права.* — № 2. — 2010. — С. 42–46.
87. *Молибога Р. М.* До питання про механізм зближення національних правових систем в сучасному правовому розвитку // *Часопис Київ. ун-ту права.* — № 4. — 2009. — С. 48–55.
88. *Мохонько А. В.* Місце норм права у системі соціальних норм // *Держава і право.* — 2010. — Вип. 48. — С. 44–49.
89. *Місцеве самоврядування в контексті становлення громадянського суспільства в Україні: Автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.02 / Є. І. Качмарський; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка.* — К., 2010. — 18 с.

90. *Муромцев Г. И.* Правовые культуры: история, эволюция, тенденции развития: Материалы межвуз. науч. конф., 26 марта 2003 г. — М.: Изд-во Рос. ун-та дружбы народов, 2003. — 211 с.
91. *Нуркаева Т. Н.* Личные (гражданские) права и свободы человека и их охрана уголовно-правовыми средствами. Вопр. теории и практики. — СПб.: Юрид. центр пресс, 2003. — 254 с.
92. *Обмеження основних прав та свобод людини і громадянина як інститут конституційного права України: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / А. Є. Стрекалов; Харк. нац. ун-т внутр. справ. — Х., 2010. — 20 с.*
93. *Овчинников А. И.* Правовое мышление: теоретико-методологический анализ. — Ростов н/Д: Изд-во Рост. ун-та, 2003. — 341 с.
94. *Онiщенко Н.* Механiзм розвитку національних правових систем як сукупнiсть зовнiшньоiнтеграцiйних та внутрiшньонацiональних складових // *Право України.* — 2009. — № 10. — С. 83–89.
95. *Онiщенко Н. М.* Правова система і проблеми теорії. — К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2002.
96. *Осуществление и защита гражданских прав/ Е. В. Вавилин; Российская акад. наук, Ин-т государства и права: Волтерс Клувер, 2009. — 360 с.*
97. *Панчишин А. В.* Поняття, ознаки та структура категорії “правовий статус” // *Часопис Київс. ун-ту права.* — № 2. — 2010. — С. 95–98.
98. *Пермяков Ю. Е.* Проблема правосубъектности: современные интерпретации: Материалы науч.-практ. конф. — Самар. гуманит. акад., Самара, 28 февр. 2003 г. — 102 с.
99. *Погорелов Є. В.* Право, як система (загально-теоретичний аспект) // *Ученые записки Таврического национального ун-та им. В. И. Вернадского.* — Т. 21 (60). — № 1. — 2008. — С. 50–60. — Серия “Юридические науки”.
100. *Подковенко Т. О.* Філософія права в системі юридичної освіти // *Часопис Київ. ун-ту права.* — № 3. — 2010. — С. 26–31.
101. *Поляков А. В.* Общая теория права. Проблемы интерпретации в контексте коммуникативного подхода. — СПб.: Издат. дом С.-Петербург. ун-та, 2004.
102. *Поцелуев Е. Л.* Источники (формы) права/ Межвуз. сб. науч. тр. — Иваново: Иван. гос. ун-т 2003. — 115 с.
103. *Поцелуев Е. Л.* Теория и история права и государства: история правовых учений. Международное и европейское право: Науч.

- публ. (1991–2003 гг.). — Иваново: Иванов. гос. ун-т, 2003. — 260 с.
104. *Правовое просвещение граждан* / Т. И. Романенко — (Библиотеки и информационные ресурсы в современном мире науки, культуры, образования и бизнеса: 12-я Междунар. конф. “Крым 2005”: Тр. конф). — М., 2005.
 105. *Правозастосовча діяльність: поняття, функції та форми: Проблемні лекції* / Д. Бочаров. — Дніпропетровськ: АМСУ, 2006. — 73 с.
 106. *Правозастосовча діяльність та форми її здійснення: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01* / В. В. Дума; Київ. нац. ун-т внутр. справ. — К., 2010. — 20 с.
 107. *Права у звичай як форма права у сучасних правових системах: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01* / О. А. Васянович; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. — К., 2010. — 18 с.
 108. *Правовий статус дипломатичних представництв: Монографія* / Т. М. Лященко. — К.: ПП Баришев К.В., 2008. — 190 с.
 109. *Риженко Ю. М. Система права та правова система: особливості взаємозв'язку та взаємовпливу* // *Держава і право.* — 2009. — Вип. 45. — С. 113–119.
 110. *Тарахонич Т. І. Ефективність правового регулювання: загально-теоретична характеристика* // *Часопис Київ. ун-ту права.* — № 2. — 2010. — С. 11–17.
 111. *Тарахонич Т. І. Методологічні підходи та принципи дослідження правового регулювання* // *Часопис Київ. ун-ту права.* — № 3. — 2009. — С. 15–19.
 112. *Тимошенко В. І. Розвиток теорії держави в політико-правовій думці України і Росії (кінець ХІХ — початок ХХ ст.): Монографія.* — К., 2004.
 113. *Тимошенко В. І. Суб'єктивний фактор громадянського суспільства* // *Держава і право.* — 2010. — Вип. 47. — С. 14–21.
 114. *Тимченко Г. В. Місце та роль закону в житті держави і суспільства* // *Держава і право.* — 2009. — Вип. 45. — С. 102–108.
 115. *Тимчук Т. О. Правова культура: поняття, сучасний стан та перспективи розвитку в Україні* // *Часопис Київ. ун-ту права.* — № 2. — 2009. — С. 56–60.
 116. *Трофименко В. А. Девіантна поведінка, як основа юридичної відповідальності* // *Вісн. Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого.* — 2009. — № 1–47. — С. 81–87.

117. *Сенчук В. В.* Поняття та ознаки демократичної держави: теоретико-правовий аспект // Держава і право. — 2009. — Вип. 44. — С. 110–117.
118. *Соколов А. Н.* Правовое государство: от идеи до ее материализации. — Калининград: Янтар. сказ, 2002. — 455 с.
119. *Соловійов О. В.* Застосування практики Страсбурзького суду як джерела права (за матеріалами рішень і ухвал Верховного Суду України) // Держава і право. — 2010. — Вип. 48. — С. 50–55.
120. *Социальное правовое государство: вопросы теории и практики / Материалы межвуз. науч.-практ. конф., 21 июня 2003 г.* — СПб.: Изд-во С.-Петербург. ун-та, 2003. — 173 с.
121. *Увачев В. А.* Механизм разделения властей в правовом государстве. — М.: Перспектива, 2003. — 95 с.
122. *Форма державного правління: загальнотеоретичне дослідження:* Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00. / Я. О. Бариська; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. — Л., 2010. — 20 с.
123. *Функції правосвідомості в механізмі правового регулювання:* Автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / М. Є. Черкас; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. — Х., 2010. — 18 с.
124. *Цокур Є.* Політико-правові концепції феномену політичної влади // Право України. — 2009. — № 11. — С. 132–139.
125. *Чернега А. П.* Етапи формування та моделі соціальної держави // Часопис Київ. ун-ту права. — № 4. — 2010. — С. 37–41.
126. *Шамсон Р. Т.* Соотношение международного и внутригосударственного (национального) права: теоретические аспекты. — М.: ТИССО, 2002. — 192 с.
127. *Шамсумова Э. Ф.* Категория “правовой режим” в юриспруденции. — Екатеринбург: УрЮИ МВД России, 2003. — 163 с.
128. *Шапсугов Д. Ю.* Проблемы теории и истории власти, права и государства. — М.: Юрист, 2003. — 685 с.
129. *Шацька Б. І.* Проблематика запровадження судового прецеденту в Україні у контексті судової реформи // Часопис Київ. ун-ту права. — № 4. — 2010. — С. 73–77.
130. *Шилінгов В. С.* Верховенство права — основоположний принцип правової системи демократичного суспільства // Часопис Київ. ун-ту права. — № 2. — 2009. — С. 26–29.
131. *Штанько А. О.* Об'єктивні та суб'єктивні чинники правопорушень // Держава і право. — 2009. — Вип. 44. — С. 89–94.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Тематичний план дисципліни “Теорія держави і права”	4
Зміст дисципліни “Теорія держави і права”	5
Варіанти контрольних робіт	16
Питання для самоконтролю.....	18
Список літератури.....	21

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *А. А. Тютюнник*
Комп’ютерне верстання *Н. В. Коваленко*

Зам. № ВКЦ-5618

Підп. до друку 27.03.09. Формат 60×84/16. Папір офсетний.

Друк ротативний трафаретний.

Ум. друк. арк. 1,8. Обл.-вид. арк. 1,3. Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)

03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП “Видавничий дім “Персонал”

03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008 р.*